

СТАНОВИЩЕ ЛГБТК В УКРАЇНІ У 2025 РОЦІ

З початку 2025 року в законодавстві, що стосується захисту прав ЛГБТК в Україні, не відбулося помітних змін, однак завдання з ухвалення відповідних законів було включено до Дорожньої карти по вступу України до ЄС. Так само, заборона дискримінації за ознаками сексуальної орієнтації та гендерної ідентичності була включена до кількох нормативних документів різних державних установ. Український уряд демонструє готовність виконувати рекомендації своїх міжнародних партнерів із досягнення сучасних європейських стандартів у цій сфері, чого не можна сказати про український парламент.

Головною перешкодою до ухвалення в Україні законів і політик на захист прав ЛГБТК залишаються досі впливові провідні українські християнські церкви. Вони намагаються всіляко уникнути публічного обговорення цих тем, але коли вимушені реагувати на події, пов'язані з ЛГБТК тематикою, демонструють, що поділяють погляди російської пропаганди.

За підтримки правозахисних організацій та міжнародних партнерів нашої країни, український ЛГБТК рух проводить активну адвокаційну кампанію з просування рівності та боротьби проти насильства і дискримінації ЛГБТК спільноти, а надто ЛГБТК військових. Ставлення до них в українському війську залишається проблематичним, але за допомогою радниці з гендерних питань ЗСУ та військової омбудсменки ситуацію вдається покращити.

Національна поліція, загалом, забезпечує ефективну охорону ЛГБТК заходів від їхніх агресивних супротивників з числа праворадикальних угруповань, але становище з розслідуванням злочинів ненависті за ознаками сексуальної орієнтації та гендерної ідентичності залишається вкрай незадовільною.

Останнє опитування громадської думки Київського міжнародного інституту соціології підтверджує стійку тенденцію покращення ставлення українського суспільства до захисту прав ЛГБТК людей.

1. УЗАГАЛЬНЕНА СУСПІЛЬНО-ПОЛІТИЧНА СИТУАЦІЯ

Законодавство і судочинство

З початку 2025 року важливих змін в українському законодавстві, що стосується захисту прав ЛГБТК людей, не відбулося. Внесені раніше на розгляд парламенту законопроекти про цивільне партнерство та про зміни до антидискримінаційного та кримінального законодавства досі так і не були розглянуті. Згідно з Регламентом Верховної Ради України, у зв'язку з відставкою Кабінету Міністрів урядовий законопроект 5488 (поправки до кримінального, адміністративного та антидискримінаційного законодавства) був відкликаний. Водночас, група народних депутатів зареєструвала новий законопроект 13597, який мало відрізняється від знятого з розгляду законопроекту 5488.

11 лютого 2025 року Верховна Рада зняла з розгляду гомо/трансфобний законопроект 6325. Водночас, законопроект 6327, що пропонує запровадити адміністративну відповідальність за «пропаганду гомосексуалізму та трансгендеризму» було внесено до порядку денного поточної сесії ВРУ — однак, зважаючи на долю всіх аналогічних за характером законопроектів, його розгляд та ухвалення вбачаються вкрай мало ймовірними.

23 січня 2025 року Європейський суд з прав людини ухвалив рішення по справі «Свердлова і Шевченко проти України», що стосується заборони на проведення 25 травня 2013 року акції на захист прав ЛГБТК людей, запровадженої рішенням Окружного адміністративного суду міста Києва від 23 травня 2013 року за позовом Київської міської держадміністрації. ЄСПЛ вирішив, що позивачі були фактично позбавлені можливості оскаржити це рішення, яке стосувалося порушення їхнього права на мирні зібрання, в апеляційному суді та визнав порушення статті 13 Європейської конвенції з прав людини «Право на ефективний засіб юридичного захисту» у поєднанні зі статтею 14 «Заборона дискримінації».

10 червня 2025 року Деснянський районний суд міста Києва, розглядаючи позов про встановлення факту, що має юридичне значення, встановив наявність фактичних шлюбних відносин між двома чоловіками, які раніше уклали між собою шлюб у США. Позивачами були одностатеві партнери, які, згідно зі статтею 3 Сімейного кодексу України, складають сім'ю. Закони України дозволяють таким постійним партнерам користуватися дуже обмеженими правами члена сім'ї, але це потребує попереднього встановлення факту їхніх сімейних відносин у судовому порядку. Подібні рішення щодо одностатевих партнерів в Україні ухвалювалися й раніше, однак у цьому випадку суд встановив факт не тільки їхніх сімейних стосунків, але й охарактеризував їх як «фактичні шлюбні відносини» — що, втім не означає юридичного визнання їхнього шлюбу, укладеного за кордоном.

Гомофобний рух «Всі разом!», який не брав участь у справі, намагався оскаржити це рішення в Київському апеляційному суді, але безуспішно: суд вирішив, що обґрунтування апеляційної скарги не містить доводів із посиланням на конкретні обставини, які би свідчили про вплив оскаржуваного судового рішення на права, свободи, інтереси та/або обов'язки громадської організації «Всі разом!».

ДЕРЖАВНІ ТА ПРАВООХОРОННІ ОРГАНИ, ЗБРОЙНІ СИЛИ УКРАЇНИ, МІСЦЕВЕ САМОВРЯДУВАННЯ

Кабінет Міністрів України затвердив Дорожні карти політико-законодавчих реформ, кінцевою метою яких є отримання Україною членства в ЄС. Дорожня карта з питань верховенства права містить окремий розділ 3.11 «Дискримінація щодо представників ЛГБТІК спільноти», який включає чотири заходи, спрямовані на вирішення цих питань:

- розробка та ухвалення законопроекту про поправки до антидискримінаційного, кримінального та адміністративного законодавства щодо злочинів ненависті, дискримінації та мови ворожнечі за ознаками сексуальної орієнтації та гендерної ідентичності;
- запровадження обліку злочинів ненависті за цими ознаками;
- внесення змін до Закону України «Про безоплатну правничу допомогу» з метою забезпечення надання безоплатної вторинної правничої допомоги потерпілим від кримінальних правопорушень з мотивів нетерпимості за ознаками гендерної ідентичності та сексуальної орієнтації;
- розробка та ухвалення законопроекту про реєстроване цивільне партнерство.

Терміни виконання цих заходів — 2025-2026 роки. Однак, виходячи з попереднього досвіду законодавчої роботи уряду та парламенту, ухвалення відповідних законопроектів Верховною Радою у визначені терміни здається малоімовірним. Голова ВРУ Руслан Стефанчук вже заявив, що наразі законодавчі ініціативи про цивільні партнерства не є пріоритетними. Ситуацію може змінити тільки активне лобювання законопроектів про цивільне партнерство та про зміни до антидискримінаційного та кримінального законодавства з боку міжнародних організацій та іноземних партнерів України.

На відміну від парламенту, український уряд демонструє досить послідовну політику врахування прав та інтересів ЛГБТК людей у різних сферах життя. Так, Стратегія розвитку системи охорони здоров'я на період до 2030 року, затверджена розпорядженням Кабінету Міністрів України, передбачає розвиток системи охорони здоров'я на принципах рівного та справедливого доступу до якісних медичних послуг без дискримінації за ознаками сексуальної орієнтації та гендерної ідентичності (надалі скорочено — СОГІ).

Національне агентство України з питань державної служби затвердило зміни до «Загальних правил етичної поведінки державних службовців та посадових осіб місцевого самоврядування», які передбачають, що держслужбовці та посадові особи місцевого самоврядування зобов'язані у своїй діяльності не допускати мови ворожнечі за низкою ознак включно із сексуальною орієнтацією.

Державна служба з питань безпечності харчових продуктів та захисту споживачів стала відповідальною за моніторинг змісту оголошень про трудові вакансії та контроль за дотриманням антидискримінаційного законодавства у цій сфері — зокрема, стосовно заборони дискримінації за ознаками СОГІ при працевлаштуванні.

З приводу Міжнародного дня боротьби з гомофобією, біфобією та трансфобією, Рада з прав людини, гендерної рівності та різноманіття при Міністерстві закордонних справ України, разом з посольствами іноземних держав, Представництвом ЄС та Офісом Ради Європи у Києві, як і минулого року, ухвалили спільну заяву про відданість забезпеченню рівних прав, захисту людської гідності та запобіганню всім формам дискримінації. Заступниця міністра Мар'яна Беца, разом з іноземними дипломатами, взяла участь в офіційному відкритті ЛГБТ+ Veterans Hub.

25 вересня, вперше в історії України, уряд призначив на високу посаду — заступника міністра культури та стратегічних комунікацій — відкритого гея, ЛГБТК активіста Івана Вербицького.

Національна рада з питань телебачення та радіомовлення — національний медіарегулятор — винесла другий припис, а згодом двічі оштрафувала вебсайт гомо/трансфобного руху «Всі разом!» за публікацію матеріалів, які поширюють негативні стереотипи, підтримують обмеження прав і можуть провокувати насильство щодо ЛГБТК спільноти. Громадська організація «Всі разом!» оскаржила обидва штрафи (40 тис. і 88 тис. грн) у Київському окружному адміністративному суді, який поки що не розглянув ці справи.

Уповноважений з прав людини Верховної Ради України Дмитро Лубінець та його офіс досить активно реагували на випадки порушень прав і мову ворожнечі за ознаками СОГІ. У Доповіді про стан додержання та захисту прав і свобод людини і громадянина в Україні у 2024 році, український омбудсмен вкотре звернув увагу на потребу в ухваленні закону про цивільне реєстроване партнерство та поправок до кримінального та антидискримінаційного законодавства, які стосуються захисту прав ЛГБТК людей. Секретаріат Уповноваженого відреагував на відмову київської типографії «Домінанта Текстиль» друкувати прапор організації «ЛГБТ+ військові та ветерани за рівні права», попередивши її директора, що дії друкарні «мають ознаки дискримінації споживачів за ознакою сексуальної орієнтації та гендерної ідентичності», що заборонено українським законодавством.

Розуміючи небезпеку з боку своїх агресивних опонентів і вимоги воєнного часу, організатори публічних ЛГБТК заходів заздалегідь узгоджували їхнє проведення з місцевими державними та військовими адміністраціями та поліцією. Як правило, місцева влада та поліція намагалися відмовити організаторів від їхніх планів, але, після тривалих перемовин, погоджувалися забезпечити їхню охорону. Однак, один із заходів, запланованих у рамках КиївПрайду на території ВДНГ, було скасовано через тиск поліції та місцевої влади на орендарів павільйону, де цей захід мав відбутися.

У переважній більшості випадків, однак, Національна поліція у 2025 році забезпечувала ефективну охорону ЛГБТК заходів у різних містах країни від їх агресивних супротивників, які, здебільшого, склалися з юних, часто неповнолітніх, хлопців під прапорами ультраправих організацій. Крім вже традиційних ЛГБТК прайдів у Києві та Харкові, а також київського фестивалю квір-кіно Sunny Bunny, поліція чи не вперше забезпечила більш-менш успішне проведення публічних ЛГБТК акцій на заході країни — в Івано-Франківську та Львові.

Кричущий випадок явно дискримінаційного та ворожого ставлення до ЛГБТК людей було продемонстровано правоохоронцями в ході поліцейського рейду на нічний гей-клуб Dark Room у Києві. Один із затриманих і звинувачених у непокорі поліцейським і дрібному хуліганстві чоловіків оскаржив складений на нього адміністративний протокол у Голосіївському районному суді міста Києва. На суді він та інші постраждали від дій поліції розповіли про образи, знущання, психологічний тиск і фізичне насильство та інші незаконні дії щодо них з боку поліції. Суд не тільки закрит справу відносно цієї особи у зв'язку з відсутністю події та складу адміністративного правопорушення, але й виніс окрему ухвалу про незаконні дії працівників поліції. Її було доведено до відома начальника Голосіївського УП ГУНП у місті Києві, начальника ГУНП у місті Києві та голови Національної поліції України з метою вжиття з цього приводу відповідних заходів реагування, про що вони мали відзвітувати суду протягом одного місяця з дня її отримання.

У вересні 2025 року указом президента України було створено Офіс військового омбудсмена, який очолила Ольга Решетиллова, раніше призначена Уповноваженою Президента України з питань захисту прав військовослужбовців та членів їхніх сімей. В інтерв'ю Радіо Культура, вона відповіла на питання щодо захисту прав ЛГБТК військових: «Попередньо у штатному розписі, який ми прописуємо, буде

цілий підрозділ, що опікуватиметься питаннями гендерної рівності й антидискримінації. Авжеж, питання ЛГБТ-військових та їхня захищеність в армії — це дуже важливо. Ми маємо вітати всі категорії населення у Збройних силах. Зрозуміло, що ЛГБТ-військові так само повноцінно захищають нашу державу, але через певні стереотипи в суспільстві вони наражаються на утиски, і ми з цим маємо працювати».

Громадська організація «Українські ЛГБТ+ військові та ветерани за рівні права» (скорочено — «Військові ЛГБТ+») провела перше велике дослідження про становище ЛГБТК військових, яке виявило проблеми, з якими вони стикаються у війську: цькування, психологічний тиск, нерівне ставлення та ігнорування скарг із боку командування тощо, аж до фізичного насильства з боку товаришів по службі. Однак, у цьому дослідженні не було можливості кількісно оцінити поширеність таких явищ. Разом із тим, інші респонденти відзначали, що не стикалися у своїй військовій службі з яскраво вираженою гомофобією, а навпаки, отримували психологічну підтримку з боку товаришів і командирів. Загалом, можна констатувати, що становище ЛГБТК людей в українському війську принципово не відрізняється від ставлення до них у суспільстві в цілому.

«Військові ЛГБТ+» також повідомили про випадок, коли, завдяки юридичній підтримці цієї організації, командира, який дискримінував небінарну військову особу Евелін з Інтернаціонального легіону, було понижено в посаді.

Як і минулого року, у 2025 Київська міська держадміністрація відзначила прайд-місяць, розфарбувавши свій логотип у Фейсбуку в райдужні кольори та заявивши про свою послідовну підтримку політики рівності, толерантності та безбар'єрності.

Протягом цього року не було відзначено раніше традиційних звернень до центральної влади з боку органів місцевого самоврядування з вимогами не допустити ухвалення законів на захист прав ЛГБТК або, навпаки, пропозицій ухвалити закони на їхнє обмеження. Водночас, Одеська та Львівська облради попросили Верховну Раду денонсувати Стамбульську конвенцію «через демографічну катастрофу». Вочевидь, розуміючи примарність свої звернень і їх суто ритуальний характер, депутати цих обласних рад, однак, сформулювали це прохання у максимально м'якій формі: «у разі встановлення достатності національного законодавства щодо протидії насильству — розглянути можливість ініціювати процес денонсації Конвенції».

Із приводу проведення, ймовірно, першого відкритого ЛГБТК заходу у місті, мер Івано-Франківська Руслан Марцінків, відомий своїми неодноразовими гомофобними висловами, вчергове зазначив, що не підтримує ЛГБТК спільноту, але «Є чинне законодавство, яке передбачає проведення тих чи інших заходів. Відповідно, якщо закон не порушується — люди мають право проводити такі заходи. [...] Закон є закон, і ми маємо його дотримуватися. Але ми відкрито та відверто висловлюємо свою позицію — як щодо української мови, так і щодо християнських цінностей».

Політика, мас-медіа та суспільство

Реєстрація законопроекту 13597 (поправки до кримінального, адміністративного та антидискримінаційного законодавства) продемонструвала, що у Верховній Раді склалася неформальна, але дієва, група народних депутатів на підтримку рівності прав для ЛГБТК людей, до якої поступово залучаються нові члени. Ініціаторами цього законопроекту стали вже 32 депутати, переважно з фракцій «Слуга народу» та «Голос», тоді як ініціативні групи попередніх законопроектів такого роду були принаймні вдвічі меншими. Лідерками цієї неформальної групи та її найактивнішими членками залишаються народні депутатки Інна Совсун («Голос») і Олена Шуляк, голова партії «Слуга народу».

Найбільш неочікуваним, однак, стало те, що до ініціаторів законопроекту 13597 приєднався народний депутат Георгій Мазурашу, раніше сумно відомий своїми гомо- та трансфобними пропозиціями. Важко пояснити його мотивацію, але очевидно, що підтримка ініціатив на захист прав ЛГБТК людей в українському парламенті поступово зростає.

Примітно, що принципові супротивники рівності прав для ЛГБТК у Верховній Раді — зокрема, Ігор Фріс і Юлія Тимошенко — у 2025 році утримувалися від публічних коментарів з приводу відповідних

законодавчих ініціатив. Юлія Тимошенко та народний депутат Данило Гетманцев (голова парламентського Комітету з питань фінансів, податкової та митної політики, фракція «Слуга народу») висловили своє обурення з приводу проведення у Києві фестивалю квір-кіно напередодні та під час православного Великодня і закликали його організаторів скасувати цю подію, однак великої уваги з боку громадськості ні сам фестиваль, ні його опоненти не привернули.

Депутат Львівської обласної ради від партії «Європейська солідарність», священник ПЦУ Микола Біляк зареєстрував 11 червня петицію до міського голови міста Львова та депутатів Львівської міської ради з вимогою «Не допустити проведення у Львові заходів, які організовують ЛГБТ-спільноти», спрямовану проти запланованої на 14 червня публічної акції на захист прав трансгендерних людей. Петиція набрала потрібні 500 голосів, але так і не була розглянута, а запланований захід успішно відбувся під охороною поліції.

Також відзначився гомофобною заявою голова Дніпропетровської обласної ради Микола Лукашук, реагуючи на слова прем'єр-міністра Швеції Ульфа Крістерссона, що Україна має врегулювати законодавство щодо одностатевих партнерств в рамках євроінтеграції. Хоча шведський прем'єр-міністр нічого не говорив про одностатеві шлюби, Микола Лукашук побачив у його словах саме нав'язування їх та взагалі «ЛГБТ-повідки», що, на його думку, суперечить культурній ідентичності та суспільним цінностям України. Як і у випадку фестивалю квір-кіно, особливого розголосу та суспільної реакції ці події теж не мали.

Разом із активізацією діяльності ЛГБТК руху, активізувалися і його супротивники з числа ультраправих організацій, які послідовно намагалися заблокувати та зірвати проведення всіх публічних ЛГБТК заходів у таких містах як Київ, Харків, Львів, Івано-Франківськ. Однак, усюди вони стикалися з ефективною охороною цих заходів з боку поліції — навіть у Львові та Івано-Франківську, де раніше місцева влада та поліція усіляко намагалися уникнути свого обов'язку із забезпечення свободи мирних зібрань ЛГБТК спільноти. Поліція, втім, не звертала уваги на прямі заклики до насильства проти ЛГБТК, які публічно звучали з боку правих радикалів — так, наприклад, під час Маршу добровольців у Києві 14 березня група молодиків під прапорами ультраправих організацій скандувала «Усім прихильникам ЛГБТ — смерть, смерть, смерть!», на що поліція, яка супроводжувала марш, ніяк не реагувала.

Громадська та політична підтримка агресивних гомофобних закликів і дій в Україні, однак, залишається на низькому рівні, а самі вони все більше асоціюються з країною-агресором — Росією. Характерним став інцидент 18 серпня, під час прощання із загиблим добровольцем, митцем і анархістом Давидом Чичканом у центрі Києва, на Майдані Незалежності. Група військових Російського добровольчого корпусу (який воює за Україну, але складається з російських громадян) на чолі з його командиром Денисом Нікітіним напала на українських ЛГБТК військових, які тримали веселковий прапор (Давид Чичкан був союзником ЛГБТК спільноти). Ліві анархісти, які були присутні на прощанні, забризкали нападників перцевим спреєм, а всі присутні та багато коментаторів у соціальних мережах пояснили їм, що Україна — не Росія, і тут не раді демонстрації традиційних цінностей нашого ворога.

Найбільш активним і помітним супротивником ЛГБТК спільноти в Україні залишається Громадянський рух «Всі разом!» в особі його очільника, журналіста та проповідника-п'ятидесятника Руслана Кухарчука (про інших членів цієї організації нічого не відомо). Вебсайт «Всі разом!» є основним джерелом гомо/трансфобних публікацій, які потім поширюються українськими ультраконсервативними та релігійними ЗМІ, за що вже двічі був оштрафований національним медіарегулятором, а сам Кухарчук є організатором й очільником різноманітних публічних заходів на підтримку дискримінації та розпалювання ворожнечі проти своїх ЛГБТК співгромадян.

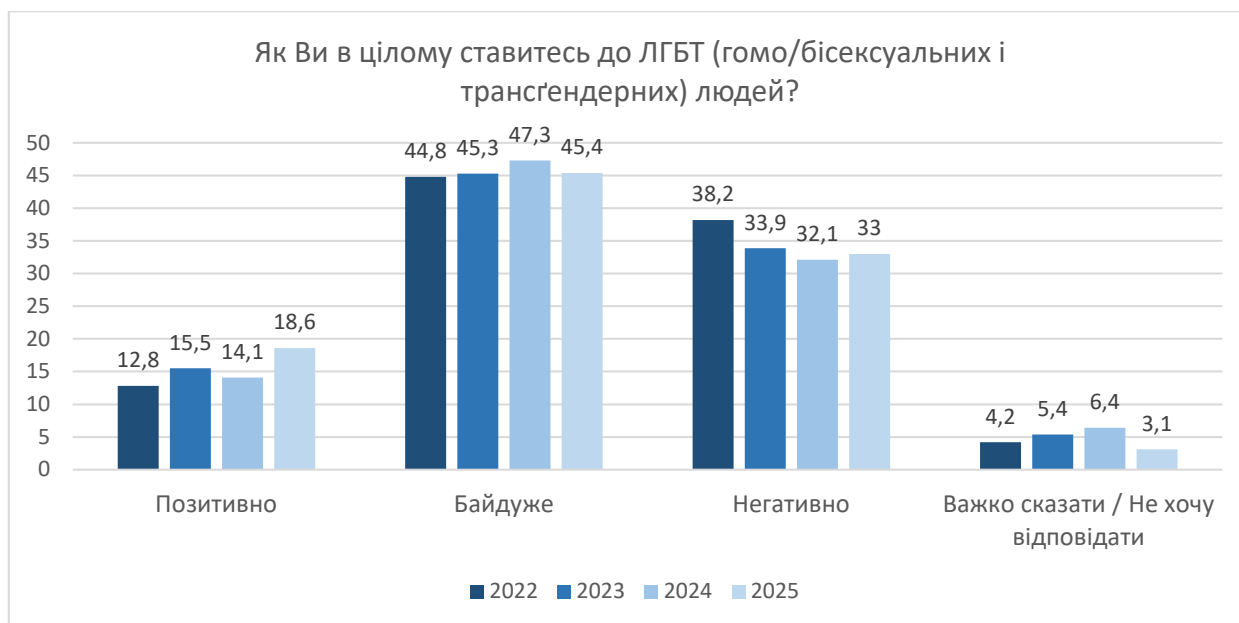
Таким був, наприклад, т.зв. Марш Традиції — контракція супротивників Маршу Рівності, які водночас відбулися у Києві 14 червня 2025 року. Як і минулого року, присутність власне прихильників руху «Всі разом!» на цьому заході була майже непомітною — кілька сотень демонстрантів склалися, здебільшого, з молодих людей під прапорами ультраправих угруповань, які ховали свої обличчя під масками, а деякі з них навіть відверто демонстрували нацистський салют. Так само, Руслан Кухарчук очолив нечисленну акцію протесту проти законопроекту про криміналізацію злочинів ненависті за ознаками СОГІ, яка відбулася під будівлею Міністерства юстиції 13 травня. Масовка цієї акції також складалася з молодих людей під прапорами різноманітних ультраправих угруповань.

Інший напрямок діяльності Руслана Кухарчука — організація звернень з боку органів місцевого самоврядування до державної влади з гомофобними вимогами — останніми роками демонструє явний занепад; у 2025 році, якщо вони взагалі мали місце, це було зовсім непомітно.

Дуже помітним у медіапросторі став випадок з відмовою Українського католицького університету у гуртожитку для студентки, яка розмістила на своїй Інстаграм-сторінці емодзі у вигляді веселкового прапора (про цей інцидент детальніше розповідається у наступному розділі цього звіту). Цей випадок привернув велику увагу громадськості та призвів до численних дискусій і обговорення тем, які українські церкви воліли би ігнорувати. Не можна сказати, щоби в цих дискусіях домінувала якась певна думка, але, мабуть, вперше ставлення УГКЦ та українських церков в цілому до ЛГБТК людей викликало таке жваве публічне обговорення та засудження з боку самих вірян цих церков — досі голосу ліберальних вірян було майже не чути.

У 2025 році в Україні частина бізнесів і установ не стали, як раніше, розфарбовувати свої логотипи у райдужні кольори під час прайд-місяця, зокрема оператори мобільного зв'язку Київстар, Lifecell і Vodafone та таксі-сервіс Uklon — вочевидь, через вплив трансфобної та гомофобної політики нового американського уряду. Водночас, цю акцію знову підтримали Київська міська держадміністрація, Приватбанк, мережа з продажу побутової техніки та електроніки Comfy, телеканали «Новий» і «Київ24», книгарня «Є», Одеський національний художній музей, Український культурний фонд, Український інститут, Укрпошта, найбільший маркетплейс Prom.ua та багато інших.

Чергове дослідження громадської думки, здійснене на початку жовтня 2025 року Київським міжнародним інститутом соціології (КМІС) на замовлення Центру «Наш світ», як і аналогічні опитування трьох попередніх років, продемонструвало тенденцію повільного, але впевненого покращення ставлення українського суспільства до ЛГБТК людей та захисту їхніх прав.¹

Зокрема, за останні три роки кількість людей в Україні, які загалом негативно ставляться до ЛГБТК, практично не змінюється та складає близько третини населення. Водночас, частка тих, хто ставиться до ЛГБТК загалом позитивно, за останній рік зросла на 4,5%, що є статистично значущим показником. Переважна більшість (трохи менше половини населення) ставиться байдуже.

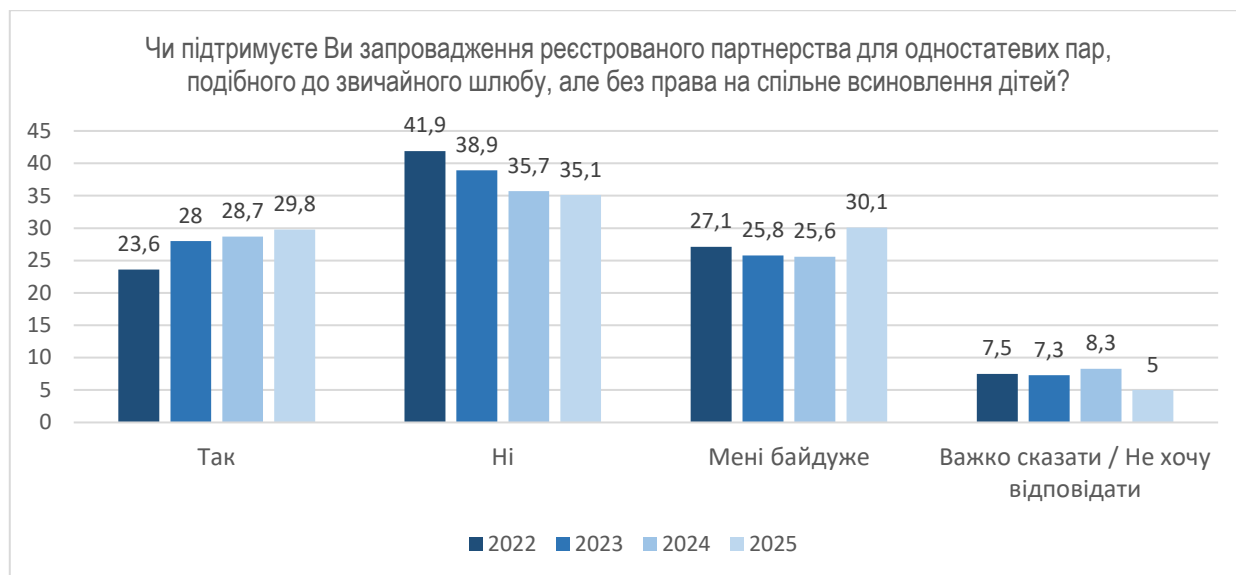
Водночас, навіть негативне ставлення до ЛГБТК людей не конче означає заперечення їхньої людської гідності та прав. Соціологи КМІС зауважують: «Важливо також розуміти, що, як і раніше, категорія громадян, які «негативно» ставляться до ЛГБТ людей насправді не є кристалізованими послідовними противниками. Як показали інші результати опитування, ті, хто «негативно» ставляться до ЛГБТ людей, при цьому переважно вітають їхню участь в захисті України від російської агресії, більше половини їх

¹ https://gay.org.ua/publications/AReport_NashSvit_21Oct2025.pdf

підтримують рівноправ'я для ЛГБТ людей, а також понад третина навіть позитивно або хоча би байдуже ставляться до ідеї реєстрованого партнерства».

Кількість тих, хто вважає, що ЛГБТ люди повинні мати ті самі права, що й решта громадян України, у 2025 році досягла 78,1%, що на 7,7% більше, ніж у 2024 році, та на 14,4% більше, ніж у 2022. Така думка превалює серед усіх соціально-демографічних категорій, на які соціологи поділили респондентів (стать, вік, регіон, тип населеного пункту проживання, освіта, зайнятість, добробут родини), складаючи не менше 72%.

Запровадження реєстрованого цивільного партнерства для одностатевих пар у 2025 році підтримало 29,8% опитуваних, байдуже поставилися до цього 30,1%, негативно — 35,1%. Таким чином, заперечують проти цього вже лише трохи більше третини українців і українок. Якщо у 2022 році розрив між тими, хто підтримує цивільне партнерство для одностатевих пар, і тими, хто проти цього, складав 18,3% на користь останніх, то у 2025 році він скоротився до 5,3%. Серед молодших вікових груп кількість прихильників запровадження цивільного партнерства вже переважає кількість його супротивників (для респондентів віком 18-29 років — 33,4% проти 29,2%; 30-39 років — 40,3% проти 28,4%, відповідно).

У 2025 році близько 70% опитаних позитивно поставилися до участі ЛГБТ людей в опорі російській агресії. Найвищий показник негативного ставлення склав 12% (для мешканців сіл і західних регіонів України в цілому).

ЦЕРКВИ ТА РЕЛІГІЙНІ ОРГАНІЗАЦІЇ

Провідні українські церкви, об'єднані у Всеукраїнській Раді Церков і релігійних організацій, як і раніше, демонструють абсолютне неприйняття та нетерпимість до ЛГБТК людей, заперечують проти будь-яких кроків на захист їхніх прав та уникають публічних дискусій на такі теми. Вони, однак, вимушені реагувати на певні події, що стосуються ЛГБТК питань, публічне обговорення яких демонструє як розгубленість церковного керівництва перед викликами сьогодення, так і неоднозначне ставлення до цих питань серед пересічних вірян і духовенства.

У квітні 2025 року одіозний митрополит Запорізький Лука (УПЦ Московського патріархату) звернувся до релігійних лідерів України із закликом виступити проти фестивалю квір-кіно Sunny Bunny у Києві, термін проведення якого цього року припав на Великдень. Хоча своє обурення з приводу такого (випадкового) збігу дат християнського свята та ЛГБТК заходу висловили кілька непопулярних політиків, серед помітних релігійних діячів на заклик митрополита Луки не відгукнувся ніхто навіть з його колег — єпископів УПЦ. Треба зауважити, що наразі УПЦ (МП) користується в українському суспільстві та релігійному середовищі дуже негативною репутацією через відмову розірвати свої зв'язки з материнською Російською православною церквою, а митрополит Лука вважається її одним з найбільш консервативних і проросійських ієрархів.

Керівництво головного конкурента УПЦ (МП), Православної церкви України, однак, публічно обурилося проведенням невеликого мітингу на захист прав ЛГБТК людей перед будівлею Міністерства закордонних справ України, яка розташована неподалік Свято-Михайлівського Золотоверхого монастиря ПЦУ: «Київська Митрополія Православної Церкви України розглядає обрані місце, час та мету цього заходу як свідому цинічну антицерковну провокацію, спрямовану на його скандальну рекламу».

При цьому, ставлення до ЛГБТК у лавах духовенства ПЦУ зовсім не таке однозначне. Скандально відомий своїми ультраправими та антиєвропейськими поглядами священник ПЦУ Ярослав Кулик висловив думку, що російська атака на Київ 17 червня була «Божим воздаянням» за ЛГБТ прайд-марш, який відбувся у столиці 14 червня, що викликало безліч обурених коментарів і навіть богословських дискусій, зокрема і з боку його колег-священників. Водночас, популярний своїми відеороликами у соціальних мережах священник Тернопільської єпархії ПЦУ Олексій Філюк заявив, що хоча він не ставить під сумнів біблійне вчення про гріховність гомосексуальних шлюбів і не погодився би повінчати одностатеву пару, він не бачить нічого жахливого у самому факті її існування: «Якщо Ганька хоче спати з Ганькою, то нічого страшного в цьому немає. Хай робить, як собі забажає».

Дуже велику суспільну увагу та запеклі дискусії викликав запис у Фейсбукі Наталії Ворожбит, письменниці, сценаристки та режисерки, в якому вона розповіла про те, що її дочці Параскеві Курочкіній, яка поступила на Гуманітарний факультет Українського католицького університету (УКУ) у Львові, було відмовлено у поселенні до колегіуму (спеціального гуртожитку), призначеного для учасників/ць програми «Християнська духовність у постмодерній добі». Причиною відмови, озвученою у телефонній розмові представницею університету, стало те, що Параскева кілька років тому розмістила у своєму Інстаграмі емотикон у вигляді райдужного прапора. Наталія Ворожбит заявила, що вона та її дочка глибоко ображені таким ставленням з боку адміністрації університету, але вирішили не подавати офіційну скаргу, а Параскева Курочкіна відмовилася від вступу до УКУ та натомість стала студенткою Києво-Могилянської академії.

Цей інцидент так широко освітлювався українськими ЗМІ та бурхливо обговорювався у соцмережах, що керівництво університету було вимушено публічно відреагувати на нього та двічі вибачилося перед Ворожбит і Курочкіною, але тільки за невдалу комунікацію. Публіка розділилася у своєму ставленні до інциденту та гомофобних переконань керівництва УКУ та Української греко-католицької церкви в цілому, якій належить цей навчальний заклад. Багато вірян УГКЦ заявили, що вони не поділяють вкрай негативне і безкомпромісне ставлення своєї церкви до ЛГБТК людей, яке не можна виправдати дотриманням біблійного віровчення.

Цей випадок також привернув увагу до правових проблем захисту від дискримінації та забезпечення свободи віросповідання в Україні. Закон «Про засади запобігання та протидії дискримінації в Україні» передбачає, що загальний принцип заборони обмежень прав і свобод за певними ознаками може містити винятки, «коли таке обмеження має правомірну, об'єктивно обґрунтовану мету, способи досягнення якої є належними та необхідними». Теоретично, чи було в цьому випадку обмеження прав Параскеви Курочкіної з боку керівництва УКУ виправданим, мало би встановити поліцейське слідство та/або суд. Однак, відмова постраждалої від офіційної скарги не створює правових підстав для розгляду цього інциденту в цивільному процесі. Наразі українське законодавство містить єдине положення про покарання за дискримінацію, яке можна застосувати в таких випадках — статтю 161 «Порушення рівноправності громадян залежно від їх расової, національної, регіональної належності, релігійних переконань, інвалідності та за іншими ознаками» Кримінального кодексу України. Але вона є об'єктом приватного звинувачення — тобто, кримінальне розслідування за нею поліція може почати тільки у випадку наявності заяви від потерпілої сторони.

Характерно, що ні різка критика з боку власних ліберальних вірян, ні помітне пом'якшення ставлення до ЛГБТК людей з боку керівництва католицької церкви в цілому досі не вплинули на непримиренно вороже ставлення до них з боку керівництва УГКЦ, яке поділяється й рештою провідних християнських конфесій України. 17 вересня під головуванням глави УГКЦ верховного архієпископа Святослава відбулося чергове засідання Наради Християнських Церков України — консультативно-дорадчого органу, створеного керівниками українських християнських церков для представництва та координації їхньої діяльності. Її учасники вкотре повторили кремлівські наративи, наголосивши на «важливості захисту суспільної моралі в Україні під час війни та неприпустимості прийняття законів, які, фактично, спрямовані на руйнування інституту сім'ї та обмеження свободи висловлювань під гаслом “боротьби з дискримінацією”» — тобто, ухвалення будь-яких законів і рішень, спрямованих на захист прав ЛГБТК людей.

ЛГБТК спільнота

Головними завданнями українського ЛГБТК руху з початку повномасштабного вторгнення залишаються сприяння опору російській агресії та виживання в умовах війни, а також адвокація ухвалення законів і політик на захист прав ЛГБТК в рамках процесу вступу України до ЄС.

З ініціативи співзасновника і першого голови ГО «Українські ЛГБТ+ військові та ветерани за рівні права» Віктора Пилипенка, на загальних зборах організації її новим головою було обрано Олександра Деменка, оборонця «Азовсталі», який провів 20 місяців у російському полоні. Самого Віктора Пилипенка було обрано його заступником, головою виконкому. У 2025 році «Військові ЛГБТ+» продовжили свою адвокаційну діяльність на захист інтересів ЛГБТК військових і всієї української ЛГБТК

спільноти, але також стали активно займатися конкретною правозахисною діяльністю. Зокрема, завдяки юридичній підтримці з їхнього боку, небінарна особа з США Евелін Ашенбреннер (займенники вони / їх), які з березня 2022 року до грудня служили в Інтернаціональному легіоні, де стикнулися із трансфобним ставленням з боку командування батальйону, змогли добитися конкретних рішень з виправлення ситуації: з керівництвом Інтернаціонального легіону було проведено інформаційно-роз'яснювальну роботу з недопущення дискримінації, а начальника штабу відповідної військової частини було притягнуто до дисциплінарної відповідальності та понижено в посаді.

За скаргою «Військових ЛГБТ+» про дискримінаційні дії з боку типографії «Доминанта-текстиль» (вони відмовилися друкувати прапор організації) Секретаріат Уповноваженого ВРУ з прав людини попередив керівництво типографії про протиправність їхніх дій та запропонував усунути виявлені порушення. Більш ефективним було звернення «Військових ЛГБТ+» до Національної ради країни з питань телебачення та радіомовлення зі скаргою на гомофобну публікацію вебсайту «Всі разом!» про згаданий інцидент з типографією — національний медіарегулятор наклав на порушника штраф у розмірі 40 тис. грн.

Перше велике дослідження становища ЛГБТК людей в українському війську, проведене за підтримки ГО «Українські ЛГБТ+ військові та ветерани за рівні права», виявило проблеми, з якими стикаються українські ЛГБТК військові та ветерани, та привернуло до них суспільну увагу.

Суттєво активізувалася діяльність ЛГБТК руху на заході України, де він раніше був майже непомітним через вороже ставлення з боку місцевої влади та впливових у цьому консервативному регіоні церков і праворадикальних організацій. Хоча останні не залишають спроб зірвати проведення будь-яких ЛГБТК заходів, завдяки ефективному захисту з боку поліції ГО «Інсайд» вдалося успішно відкрити ком'юніті-центр в Івано-Франківську, а у Львові, хоч і з другої спроби, вперше за останні роки відбулася публічна масова акція на захист прав ЛГБТК+ спільноти «Бути собою — це право», організована громадськими організаціями «Феміністична майстерня» та «Білкис».

Так само, завдяки активним діям поліції, праворадикальним активістам у Львові не вдалося цілком зірвати презентацію книги Аліни Сарнацької «Хто любов та мужність поєднав» про досвід ЛГБТК+ людей на війні, організовану спільно видавництвом «Видавництво» і ГО «АЛЬЯНС-ГЛОБАЛ». Однак, через очевидну загрозу з боку агресивних супротивників, учасників презентації після її завершення довелося евакуювати під поліцейським захистом.

Третій київський фестиваль квір-кіно Sunny Bunny цього року відбувся без помітних інцидентів. Поліція забезпечила його постійну охорону та заблокувала групу агресивно налаштованих молодиків під прапорами ультраправих угруповань, що намагалися зірвати його відкриття.

Масовішим і тривалішим, ніж у минулому році, став Марш Рівності у столиці, організований КиївПрайдом. Слід відзначити наполегливу роботу його команди з місцевою владою та поліцією, завдяки котрій стало можливим проведення цього та кількох інших заходів в рамках прайд-місяця — представники київської адміністрації та правоохоронних органів, традиційно, намагалися не забезпечити свободу мирних зібрань для ЛГБТК спільноти, а відмовити організаторів від їхнього проведення, залякуючи їх можливими терористичними актами з боку агресивних праворадикальних супротивників і перекладаючи відповідальність за їхні можливі наслідки з агресорів на їхніх потенційних жертв.

Досить помітним та успішним став і цьогорічний ХарківПрайд. Після початку повномасштабного російського вторгнення його організаторки відмовилися від проведення традиційного Маршу Рівності через надто велику небезпеку публічних масових зібрань у прифронтовому місті, але кожного року знаходять формати акцій, які здатні продемонструвати життя харківської ЛБТК спільноти навіть у таких суворих умовах. У 2025 році програма ХарківПрайду включала благодійно-освітній ПрайдФест, акцію вшанування пам'яті загиблих ЛГБТК+ військових і АвтоПрайд, що проїхав вулицями міста.

Як у рамках прайд-подій, так і у своїй повсякденній діяльності всі провідні українські ЛГБТК організації постійно займаються збором коштів на підтримку опору російській агресії. Завдяки міжнародній допомозі, деякі ЛГБТК організації підтримують діяльність шелтерів для вимушених переселенців, надають матеріальну, фінансову та психологічну допомогу постраждалим від військових дій.

Однією з головних тем переважної більшості публічних ЛГБТК заходів та діяльності українського ЛГБТК руху у 2025 році була адвокація ухвалення законодавчих змін на захист прав ЛГБТК, і насамперед, законопроектів про криміналізацію злочинів ненависті та про реєстроване цивільне партнерство. Українські ЛГБТК і правозахисні організації узгодили свої позиції з цього приводу та проводять скоординовану кампанію із включення цих питань до порядку денного української влади в рамках процесу євроінтеграції.

2. НАСИЛЬСТВО, ДИСКРИМІНАЦІЯ ТА ІНШІ ПОРУШЕННЯ ПРАВ ЛГБТК²

Із січня по вересень 2025 року моніторинговою мережею Центру «Наш світ» було задокументовано 44 випадки дій на ґрунті гомофобії / трансфобії, дискримінації та інших порушень прав за ознаками СОГІ в Україні. Розподіл задокументованих кейсів по регіонах був наступним (див. Таблицю 1):

Таблиця 1

Регіон	Кількість
Київ	21
АР Крим	5
Житомир та область	4
Львів	4
Одеса та область	2
Полтавська область	2
Харків	2
Вінниця	1
Дніпро	1
Донецьк	1
Івано-Франківськ	1
Загалом	44

Дії на ґрунті нетерпимості до ЛГБТК з боку приватних осіб або груп

Найбільша кількість випадків (23) стосується дій на ґрунті гомофобії та трансфобії з боку приватних осіб або груп. Згідно класифікації ОБСЄ 13 із них можна охарактеризувати як *злочини ненависті*, 9 — як *інциденти ненависті*, у 5 випадках було зафіксовано прояви *мови ворожнечі*.

Були відзначені такі види порушень (див. Таблицю 2):

Таблиця 2

Види порушень	Кількість
образи, погрози, приниження людської гідності	16
фізичне насильство різних ступенів тяжкості	9
напади на ЛГБТК центри / заходи або активістів(ок)	9
незаконне збирання, розголошення або погроза розголошення конфіденційної інформації	5

² У цьому розділі кількість задокументованих порушень прав ЛГБТК може перевищувати кількість кейсів, тому що у деяких випадках було порушено більш ніж одну сферу прав.

втручання в особисте життя	4
вимагання та шантаж	4
гомофобні написи / заклики (мова ворожнечі)	5
непоко́ра законним вимогам поліції	3
умисне знищення або пошкодження майна	3
погроза вбивством	1
розбій	1

Як і в минулому році, залишається значним рівень агресивних дій представників ультраправих і консервативних угруповань проти ЛГБТК центрів / заходів або активісток/ів, а також бізнесу, що підтримує ідеї рівності. Під прицілом опинилися такі організації як КиївПрайд, ХарківПрайд і ГО «Інсайт», а також столична книгарня «Сенс», яка проводила презентації видань на квір-тематику. Так, наприкінці вересня «Сенс», що на Арсенальній, двічі піддався нападу молодиків із ультраконсервативного угруповання «Щит традиції». Не оминули поборники «традиційних цінностей» столичну «Віброкав'ярню» (зокрема, їм не сподобалися подушки з зображеннями гей-акторів) — завітавши до закладу, вони заявили, що «займаються цензурою в українському суспільстві» та погрожували влаштувати «Кришталеву ніч» тим, хто не прислухається до їхніх вказівок. Також у січні-вересні 2025 року в нападах на ЛГБТК центри / заходи були помічені активісти таких угруповань як «Права молодь», «Кровна єдність», «Тризуб», «Братство» та «Карпатська Січ».

Водночас, варто відзначити зниження зафіксованих випадків застосування фізичного насильства у порівнянні з аналогічним періодом минулого року (9 проти 24).

У незмінному тренді залишаються злочини ненависті змішаного типу (підставні побачення), коли жертва для вимагання чи пограбування обирається саме через її сексуальну орієнтацію.

Взаємодія з правоохоронними органами

У 20 кейсах була відзначена взаємодія потерпілих із правоохоронними органами (виклик поліції, подання заяв про правопорушення, проведення слідчих дій тощо). У 6 з них були задокументовані випадки порушень прав ЛГБТК людей з боку правоохоронців (див. Таблицю 3):

Таблиця 3

Порушені права (якими діями)	Кількість
ефективні засоби правового захисту (неналежне виконання функцій по захисту прав, відмова у захисті прав)	5
рівність і недискримінація (упереджене ставлення у зв'язку з сексуальною орієнтацією або гендерною ідентичністю)	2
повага до приватного життя (втручання в особисте життя, незаконне збирання, розголошення або погроза розголошення конфіденційної інформації)	2
свобода та особиста недоторканність (порушення процесуальних норм, образи, приниження людської гідності, погрози, перевищення влади та службових повноважень, фізичне насильство різних ступенів тяжкості)	1

Кейс 2413

Наприкінці серпня гей, який став жертвою вимагачів через свою сексуальну орієнтацію, звернувся із заявою про злочин до Печерського райвідділу поліції м. Києва. Заяву прийняли, проте повідомили, що треба проїхати до місця злочину, але замість цього відвезли його до місцевого ТЦК, а наступного дня він вже опинився у армійському навчальному центрі.

Коли через пару днів він намагався телефоном дізнатися, чи відкрите кримінальне провадження за його заявою (це мало бути зроблено автоматично продовж доби – ст. 303 КПКУ), йому відповіли, що провадження не буде, оскільки у банку, якому належала карта шахраїв, відмовилися розкривати персональну інформацію без кримінального провадження. «І взагалі», — заявила оперативниця, яка нібито проводила перевірку, — «як Ви собі уявляєте, ми будемо без вас проводити слідчі дії? Ніхто до вас у військову частину їздити не буде».

Таким чином, порушивши норми законодавства, поліція не тільки позбавила потерпілого ефективних засобів правового захисту, але й фактично дозволила злочинному угрупованню й надалі займатися своєю протиправною діяльністю.

Порушення у ЗСУ (військові правопорушення)

За перші дев'ять місяців 2025 року було задокументовано 5 випадків порушень прав за ознаками СОГІ у лавах Збройних Сил України (див. таблицю 4).

Таблиця 4

Тип дій	Кількість
втручання в особисте життя	5
упереджене ставлення (дискримінація)	4
ухвалення протиправних рішень / актів	3
образи, погрози, приниження людської гідності	2
переведення на інше місце служби; перешкоджання в укладанні контракту; позбавлення вихідних	3
гомофобні написи	1
заклики до дискримінації	1
насильство сексуального характеру	1
перешкоджання висловленню власної думки	1
фізичне насильство різних ступенів тяжкості	1
цькування	1

У трьох випадках військовослужбовці піддавались дискримінаційному тиску та переслідуванню з боку командування через публічне висловлювання своєї громадянської позиції щодо ставлення до представників/ць ЛГБТК спільноти в армії та рівноправності. Всі ці ситуації вдалося більш-менш вирішити лише через звернення особисто до радниці з гендерних питань ЗСУ через ГО «Українські ЛГБТ+ військові та ветерани за рівні права».

В одному з випадків військовослужбовиця піддалася насильству сексуального характеру з боку нетверезого товариша по службі, який таким чином хотів «виправити» її сексуальну орієнтацію.

В освітній сфері було задокументовано 3 випадки дискримінації за ознаками СОГІ, серед яких:

- виселення та відмова у поселенні до гуртожитку через сексуальну орієнтацію студенток (2 кейси);
- розголошення конфіденційної інформації про сексуальну орієнтацію учениці гімназії з боку вчительки та, як наслідок цього, цькування учениці іншими дітьми.

У сфері надання товарів і послуг було задокументовано 3 випадки дискримінації за ознаками СОГІ, що полягали у відмові в обслуговуванні, образах, приниженні людської гідності, погрозах та втручанні в особисте життя.

У сфері зайнятості було зафіксовано 2 випадки порушень трудових прав за ознаками СОГІ, що полягали у доведенні до звільнення постраждалих через цькування з боку колег та керівництва.

Порушення з боку окупаційної влади на тимчасово окупованих територіях

В окупованому Криму було зафіксовано щонайменше 5 випадків притягнення до адміністративної відповідальності за так звану «пропаганду нетрадиційних сексуальних відносин» (стаття 6.21 КоАП РФ), яка передбачає штрафи у розмірі від 50 тис. до 100 тис. руб. Зокрема, за цією статтею у Керчі було оштрафовано жінку за пост у соцмережі на тему емансипації гетеросексуальних чоловіків, який вона проілюструвала мемом чоловіка у весільній сукні.

©Правозахисний ЛГБТ Центр «Наш світ», 2025

E-mail: nashsvit@gay.org.ua

Вебсайт: <https://gay.org.ua/>

Facebook: <https://www.facebook.com/nashsvitcenter>

Instagram: <https://www.instagram.com/nashsvitcenter>

Укладачі: Андрій Кравчук, Олександр Зінченков, Олег Лященко

Керівник проектів Центру «Наш світ»: Андрій Маймулахін

При використанні матеріалів звіту обов'язковим є посилання на Центр "Наш світ". Цей звіт (українською та англійською мовами) розміщено на вебсайті Центру "Наш світ".

Співфінансується
Європейським Союзом

Европейський Союз

COUNCIL OF EUROPE

CONSEIL DE L'EUROPE

Співфінансується
та впроваджується
Радою Європи

Цей звіт було підготовлено за фінансової підтримки Європейського Союзу та Ради Європи. Зміст цього матеріалу є виключною відповідальністю автора. Погляди, висловлені в цьому матеріалі, жодним чином не можуть бути розглянуті як офіційна думка Європейського Союзу або Ради Європи.